

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของความเจริญในทุกๆด้าน เป็นเหตุให้จำนวนประชากรในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาความแออัดสภาพชีวิตของคนในเมืองมีอัตราการแข่งขันสูง มีความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อุทุมพร จามรมาน (2528) ได้ทำการศึกษาคูณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพฯ พบว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมีเพียงร้อยละ 69 และผลการศึกษาของ Oppong et al. (1988) ได้พบข้อสนับสนุนว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวและความเป็นเพื่อนในสังคมเมือง มีระดับต่ำกว่าในสังคมชนบท ความกดดันจากสภาพสังคมเมือง ส่งผลต่อสภาวะทางจิตของคนในเมืองทำให้เกิดความบกพร่องทางสุขภาพจิตขึ้น การวิจัยของอัมพร โอตระกุลและคณะ (2533) พบว่าคนกรุงเทพฯ ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพจิตสูงที่สุดในขณะที่เมืองใหญ่ๆ ในต่างจังหวัด เช่น สงขลา ขอนแก่น ฯลฯ ซึ่งมีปัญหาเช่นเดียวกันแต่มีความรุนแรงน้อยกว่า ทั้งนี้เพราะจำนวนประชากรและทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมชนบทยังไม่แตกต่างกันมาก รวมทั้งชีวิตมีการแข่งขันต่ำ ทำให้สุขภาพจิตของคนในชนบทดีกว่าคนในเมือง Potter and Coshall (1987) และ Oppong et al. (1988) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของคนในเมืองกับคนในชนบท พบว่าคนในเมืองจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าคนในชนบท ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาของสังคมเมืองมีมากกว่าในชนบทเช่น ปัญหาการว่างงาน การมีค่าครองชีพสูง เป็นต้นสิ่งเหล่านี้ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพฯ และคนในต่างจังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

อาจกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในกรุงเทพฯ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพฯ ทุกๆ คนทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่มีพัฒนาการถึงขีดสูงสุด และสังคมได้

มอบหมายงานพัฒนาการให้เป็นจำนวนมาก บุคคลในวัยดังกล่าวจะต้องเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งไม่เคยพบมาก่อนในวัยต้นๆ งานพัฒนาการที่สังคมได้มอบหมายให้แก่บุคคลในวัยนี้มีหลายอย่าง อาทิเช่น การรับผิดชอบตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การประกอบอาชีพมีรายได้เป็นของตนเอง การเป็นอิสระจากพ่อแม่ การแต่งงาน การสร้างครอบครัวใหม่และการมีบุตรการรับบทบาทของบิดามารดา (Perlmutter et al. 1988) หากบุคคลไม่สามารถยอมรับหรือปรับตัวต่อความรับผิดชอบดังกล่าวได้ จะส่งผลให้บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเกิดความเครียดมากขึ้นอันจะมีผลนำไปสู่การขาดความพึงพอใจในชีวิตได้ Tran et al. (1991) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของชาวอเมริกันพบว่าผู้ที่มีความเครียดสูง จะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเป็นสิ่งที่บุคคลทุกเพศทุกวัยปรารถนาในอันที่จะมีชีวิตที่มีความสุข มีความพอใจและจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับที่ Byrne (1985) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตไว้ว่า เป็นการประสบความสำเร็จทางด้านสังคมและความสุขทางใจ รวมถึงความสุขในการดำเนินชีวิต การมีความกระตือรือร้น เพื่อไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีทัศนคติในทางบวก และอารมณ์ดี ดังนั้นหากบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีพลังความสามารถสูง มีความมุ่งหวังสู่การสร้างอนาคต มีความรู้สึกตื่นตัวทำทาบกับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต (Kastenbaum, 1979) ประสบความพึงพอใจในชีวิตแล้วจะทำให้มีความสามารถปรับตัวผ่านภาวะวิกฤตและสามารถดำเนินชีวิตไปได้อย่างราบรื่น หากบุคคลอยู่ในโลกของการทำงาน ความพึงพอใจในชีวิตจะทำให้บุคคลสามารถใช้ประสิทธิภาพในตนเองได้อย่างเต็มที่ และสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของสังคมโดยรวม รวมทั้งความมั่งคั่งส่วนบุคคล ซึ่งหมายถึง การทำงานพัฒนาการได้สำเร็จตามความคาดหวังของสังคม

เมื่อบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานพัฒนาการดังกล่าวแล้วจะเกิดผลดีต่อตัวบุคคลโดยตรง กล่าวคือ บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีความรู้สึกที่ดีในการดำรงชีวิตอยู่ มีความรู้สึกเป็นสุข ตั้งใจทำงานสร้างฐานะเพื่ออนาคต สำหรับบุคคลที่สมรสแล้วจะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ รวมทั้งการเป็นแม่แบบที่ดีในการอบรม

สั่งสอนเยาวชนรุ่นต่อไป ซึ่งจะส่งผลไปสู่สังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ทำให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นำไปสู่การสร้างผลงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ประเทศชาติจะพัฒนาอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

จากความสำคัญของความพึงพอใจในชีวิตดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการจะศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะต่างกันทางด้านส่วนบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพของการสมรส ระดับการศึกษา และระดับรายได้ ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่องความพึงพอใจในชีวิตอย่างไรบ้าง

แนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีที่สำคัญ

วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

การแบ่งช่วงอายุของวัย

ตามวงจรชีวิต วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงต่อระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง เป็นช่วงของความตื่นเต็น ความสนุกสนาน ความเข้าใจรวมทั้งเป็นการเริ่มต้นประสบการณ์การทำงาน การเข้าสังคม ความมุ่งหวังความสำเร็จในอนาคตเป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลัง (Kastenbaum, 1979) การแบ่งช่วงอายุของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายแนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดของ Kennedy

Kennedy (1978) ได้กล่าวว่าวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นวัยที่มีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างไปจากวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง ช่วงแรกของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นคือ

ช่วงอายุ 18-23 ปี เป็นระยะที่บุคคลเตรียมตัวสำหรับการเข้าสู่สังคมใหม่ เริ่มการทำงาน มักจะมีการเปลี่ยนงาน เลือกงานตามความต้องการของตนเอง นับเป็นช่วงเวลาของการค้นหาเอกลักษณ์ ค่านิยม บทบาทและอัตมโนทัศน์

ช่วงอายุ 24-34 ปี เป็นช่วงที่บุคคลมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน เช่นการสร้างครอบครัว ด้วยการแต่งงาน รับผิดชอบการเป็นบิดามารดา

ตามแนวคิดของเขาเกณฑ์ในการแบ่งช่วงอายุ จะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมรอบๆ ด้านและความคาดหวังของสังคม เช่นในสังคมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะคาดหวังให้สมาชิกแต่งงาน และประกอบอาชีพเร็ว ในขณะที่สังคมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีลักษณะตรงกันข้าม แม้การเกษียณอายุก็ยังช้ากว่าผู้อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

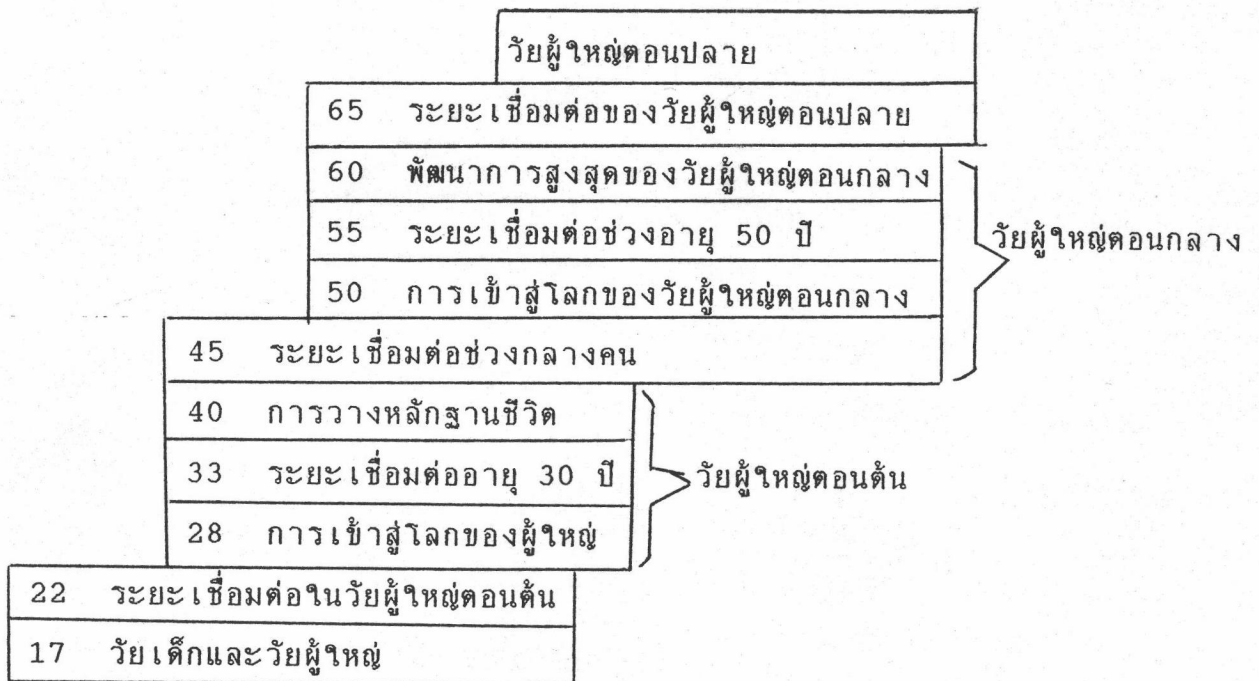
2. แนวคิดของ Levinson

Levinson (1978 อ้างถึงใน Perlmutter et al. 1988) ได้แบ่งช่วงชีวิตออกเป็น 4 ระยะต่อเนื่องกันโดยมีระดับอายุต่างกันช่วงละ 20 ปี ซึ่งวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early - adulthood) อยู่ในระยะที่ 2 ระดับอายุ 20-40 ปี

ลำดับที่	ระดับอายุ	ลักษณะของกลุ่ม
1	0 - 20 ปี	ระยะก่อนวัยผู้ใหญ่ (pre-adulthood)
2	20 - 40 ปี	ระยะวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (early adulthood)
3	40 - 60 ปี	ระยะวัยผู้ใหญ่ตอนกลางหรือวัยกลางคน (middle-adulthood หรือ middle age)
4	60 ปีขึ้นไป	ระยะวัยผู้ใหญ่ตอนปลายจนถึงระยะปลายของชีวิต (late-adulthood and late-late-adulthood)

พัฒนาการวงจรชีวิตของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นและตอนกลางตามแนวคิดของ Levinson ประกอบด้วยระยะเวลาของความมั่นคง (Stable periods) ซึ่งจะมีระยะเวลาประมาณ 6-8 ปี สลับกับระยะเชื่อมต่อ (Transitional periods) ซึ่งจะคงอยู่ประมาณ 4-5 ปี ในระหว่างระยะเชื่อมต่อบุคคลจะวัดผลโครงสร้างชีวิตที่มีอยู่เดิมเสียใหม่เพื่อเตรียมตัวสำหรับระยะเวลาต่อไป ระยะเชื่อมต่อจะเกิดความสำเร็จก็ต่อเมื่อบุคคลไม่มีคำถามหรือไม่ต้องรีบเร่งค้นหาสิ่งที่ต้องการจะรู้ นั่นคือบุคคลมีความพร้อมที่จะมีแบบแผนชีวิตใหม่ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจภายใน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเชื่อมต่ออาจจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากอิทธิพลภายนอก เช่น การได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน และอิทธิพลจากภายใน เช่น ความไม่พึงพอใจในงาน เป็นต้น แต่ Levinson จะเน้นอิทธิพลจากภายในมากกว่าเหตุการณ์จากภายนอก

พัฒนาการในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

ภาพแสดงระยะพัฒนาการในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นและตอนกลางจากการศึกษาของ Levinson (1987 อ้างถึงใน Perlmutter et al., 1988)

พัฒนาการตามแนวคิดของเขาจะเริ่มจาก

ช่วงอายุ 17-20 ปี จะเป็นช่วงระยะเชื่อมต่อกจากวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่
ตอนต้น บุคคลจะเรียนรู้การดูแลปกครองตนเองไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่อีกต่อไป

ช่วงอายุ 22-28 ปี บุคคลจะอยู่ในช่วงของการเข้าสู่โลกของผู้ใหญ่ ซึ่ง
เป็นระยะของความมั่นคง เริ่มการทำงานตามที่ใฝ่ฝันให้เป็นจริงและเริ่มประสบการณ์
เกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ เพื่อนำไปสู่การแต่งงาน การสร้างครอบครัว

ช่วงอายุ 28-33 ปี เป็นช่วงระยะเชื่อมต่อกของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น
จะประสบกับปัญหาในชีวิต Levinson กล่าวว่า เป็นวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจาก
บุคคลชอบเสี่ยงและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ช่วงอายุ 33-40 ปี ก็จะเข้าสู่ระยะการหาหลักฐานของชีวิต บุคคลในวัย
ผู้ใหญ่ตอนต้นจะเริ่มมีความชำนาญในงาน มีรายได้มั่นคงมีชื่อเสียงในสังคม เป็นผู้นำ
ครอบครัว ในช่วงสุดท้ายของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้ บุคคลจะพบกับวิกฤตการณ์อีกครั้ง คือ
ระยะเชื่อมต่อกช่วงกลางคน ซึ่งจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับคำแนะนำในการประกอบ
อาชีพมาเป็นผู้นำงาน เป็นผู้นำครอบครัว และเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในสังคม

Levinson ได้กล่าวถึงวิกฤตการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในระยะเชื่อมต่อกนี้คือ
วิกฤตการณ์ครั้งที่ 1 จะเกิดขึ้นในระยะเชื่อมต่อก 30 ปี ทั้งนี้เพราะเป็น
ระยะที่บุคคลชอบเสี่ยงและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

วิกฤตการณ์ครั้งที่ 2 จะเกิดขึ้นในช่วงอายุ 40-45 ปี ซึ่งเป็นระยะ
เชื่อมต่อกช่วงกลางคน นับเป็นระยะที่บุคคลเริ่มหันเข้าสู่ตนเอง และมีความรู้สึก
เบื่อหน่ายต่อสภาพและบุคคลที่แวดล้อม

งานพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

ความหมายของงานพัฒนาการ

งานพัฒนาการ (Developmental tasks) Havighurst (1972)

ได้ให้ความหมายว่า

"งานพัฒนาการเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในด้านชีววิทยา จิต สังคม ที่สังคมได้มอบหมายให้แก่สมาชิกทุกคนในสังคม และบุคคลมีโอกาสนจะประสบความสำเร็จได้ในช่วงเวลาเฉพาะของชีวิตเท่านั้น การประสบความสำเร็จที่จะนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ ความพึงพอใจ และเปิดโอกาสให้บุคคลมีโอกาสนประสบความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นสูงต่อไป ขณะที่เกิดความล้มเหลวจะนำมาซึ่งความไม่สุขสบาย ความไม่พึงพอใจต่อสังคมที่อาศัยอยู่ และจะประสบปัญหาในงานพัฒนาการขั้นต่อไป"

และ Havighurst ได้กล่าวอีกตอนหนึ่งว่า

"งานพัฒนาการในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุ 18-30 ปี) คือ การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันในชีวิตแต่งงาน การเริ่มต้นชีวิตครอบครัว การจัดการกับชีวิตครอบครัว การเริ่มต้นลงมือประกอบอาชีพ รับผิดชอบหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี และการแสวงหากลุ่มทางสังคมที่ตนพึงพอใจ"

แนวคิดเกี่ยวกับงานพัฒนาการ

1. แนวคิดของ Erikson

Erikson (1963 อ้างถึงใน Hjelle and Ziegler, 1985) ได้แบ่งวงจรชีวิตออกเป็น 8 ขั้นตอนที่มีความต่อเนื่องกัน ขั้นตอนที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับวัยผู้ใหญ่ตอนต้น คือ ขั้นตอนที่ 6 ความสนิทสนมคุ้นเคย ต่อสู้กับการอยู่อย่างโดดเดี่ยว (Intimacy V.S. Isolation) อยู่ในช่วงอายุ 20-24 ปี

งานพัฒนาการในขั้นตอนนี้คือการแสวงหาอาชีพและมีการสร้างฐานะ มีความเกี่ยวข้องกับเพศตรงข้ามในทางชู้สาว การแต่งงาน การเริ่มต้นชีวิตครอบครัว รวมทั้งเป็นช่วงที่มีความพร้อมในการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคคลอื่นๆ ในด้านสังคมและทางเพศ

การสร้าง ความสนิทสนมและคุ้นเคยเป็นงานพัฒนาการที่สังคมได้มอบหมายให้แก่บุคคลในช่วงวัยนี้ และเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงต่อคู่สมรส เพื่อน พี่น้อง พ่อแม่และญาติมิตรเป็นความสามารถในการรวมเอกลักษณ์ของตนเองเข้ากับเอกลักษณ์ของบุคคลอื่น โดยไม่เสียเอกลักษณ์ของตนไป Erikson มีความเชื่อว่าความสามารถในการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยนี้ จะเกิดไม่ได้หากบุคคลยังไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

ส่วนบุคคลที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว จะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นเหตุให้ความสนิทสนมคุ้นเคย และความเกี่ยวข้องกับสังคมไม่อาจพัฒนาได้ พฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากการประสบความล้มเหลวในการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยมาแต่ในอดีต Erikson เชื่อว่าสภาวะสังคมในเมืองหลวง ทำให้เกิดปัญหาในการวางพื้นฐานของความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่ง Oppong et al. (1988) ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบท จำนวน 873 คนในแคนาดา พบว่า ความสัมพันธ์ในสังคมเมืองต่ำกว่าของคนในชนบท

เมื่อบุคคลมีความโดดเดี่ยวอย่างมาก บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่อต้านสังคม มีความผิดปกติทางจิตใจ หากบุคคลประสบความสำเร็จในขั้นตอนนี้ก็จะเป็นความรัก สามารถผูกพันตนเองกับผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. แนวคิดของ Havighurst (1972)

Havighurst (1972) ได้กล่าวถึงงานพัฒนาการของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นไว้ ดังนี้ (Perlmutter et al., 1988)

1. การเลือกคู่ครอง และการแต่งงาน
2. ความเป็นบิดามารดา
3. การประกอบอาชีพ
4. ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม

การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน

ในการเลือกคู่ครองจะมีอิทธิพลจากสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ดังนั้นบุคคลจึงมีแนวโน้มที่จะเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงกับตนในด้านต่างๆ เช่น ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม Murstein (1980 อ้างถึงใน Perlmutter et al., 1988) ได้กล่าวถึงความเหมือนนี้อาจเป็นองค์ประกอบขั้นแรก ของการติดต่อสัมพันธ์ก็จริง แต่ก็ยังมีแนวคิดอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องคือความตรงกันข้าม เช่น ชายมีลักษณะก้าวร้าว จะเลือกภรรยาที่อ่อนน้อม หญิงที่มีลักษณะก้าวร้าวจะเลือกสามีที่อ่อนน้อม ซึ่งความแตกต่างนี้ก็คือ ความเหมือน

กันนั่นเอง เพราะทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้บทบาทของตนเองตรงกัน นั่นคือ การมีบทบาทตามเพศที่สังคมกำหนดไว้

การแต่งงานคือการที่บุคคลสองคนชายและหญิงใช้ชีวิตร่วมกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล Maslow (1970 อ้างถึงใน Hjelle and Ziegler, 1985) นักทฤษฎีบุคลิกภาพกล่าวว่า ความต้องการจะผูกพันกับบุคคลอื่นเพื่อให้ได้รับการยอมรับจัดเป็นความต้องการพื้นฐานที่นอกเหนือจากความหิวกระหาย และความปลอดภัย การแต่งงานจะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้เนื่องจากทำให้เกิดความสัมพันธ์ของบุคคลจากครอบครัวต่างๆ และเป็นแหล่งผลิตผลเมืองเกิดเป็นครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุดและเป็นหน่วยพื้นฐานในการสร้างสังคมด้วย ในปัจจุบันเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการศึกษา ทำให้การแต่งงานในสมัยนี้ เน้นความพึงพอใจทางด้านอารมณ์ ซึ่งแตกต่างจากสมัยเดิม ซึ่งเน้นการทำหน้าที่เป็นแหล่งผลิตผลเมืองเท่านั้น เมื่อบุคคลตัดสินใจแต่งงานผลที่ตามมาก็คือ การเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกัน การกำหนดอำนาจและบทบาทของคู่สมรสหากบุคคลทั้งสองสามารถปรับบทบาทให้สอดคล้องกัน ก็จะทำให้ชีวิตคู่เกิดความพึงพอใจขึ้นได้ ในระยะวัยผู้ใหญ่ตอนต้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทนับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างความพึงพอใจในชีวิตสมรส หากสามารถผ่านการปรับตัวต่อบทบาทนี้ไปได้ก็จะเกิดความมั่นคงในชีวิตคู่ Luckey (1964 อ้างถึงใน ศิราภรณ์ ทับสายทอง, 2530) กล่าวว่า คุณสมบัติที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตคู่ คือ ความสมบูรณ์ทางอารมณ์ ความมั่นคงทางจิตใจ ความมีศรัทธาในตนเอง การมองโลกในแง่ดี การมีความรับผิดชอบ การมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อันเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทางวุฒิภาวะ

จะเห็นได้ว่าการเลือกคู่ครอง ซึ่งเป็นงานพัฒนาการที่สำคัญอันหนึ่ง เนื่องจากมนุษย์เราจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์กับมนุษย์อื่นด้วย ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์กับมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการตั้งแต่วัยเริ่มแรกจนถึงวัยผู้ใหญ่ หากการแต่งงานประสบความสำเร็จ จะทำให้บุคคลเกิดความสุขในการดำเนินชีวิต ทั้งยังทำให้ครอบครัวมั่นคง ลูกที่เกิดมาได้รับการอบรมเลี้ยงดู และมีตัวแบบที่ดี

ความเป็นพ่อเป็นแม่

สังคมได้มอบหมายให้ครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคมมีหน้าที่รับผิดชอบในการเพิ่มสมาชิก และอบรมสมาชิกใหม่ให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ดังนั้นความเป็นพ่อเป็นแม่จึงเป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากมีผลต่อสภาพจิตใจในการมองดูตนเอง ความมีศรัทธาในตนเอง และต่อกระบวนการทางพัฒนาการอื่นๆ ของบุคคล

บทบาทของบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เมื่อรับบทบาทเป็นพ่อเป็นแม่ คือ บทบาทของแม่เป็นลักษณะของการดูแลปกป้องคุ้มครอง ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ และความอ่อนโยนทนุถนอม ทำให้ทารกเกิดความมั่นคงทางจิตใจ

บทบาทของพ่อเป็นลักษณะของการช่วยตนเองได้ ความก้าวร้าว ความสามารถโดยทั่วไป และความสามารถในการควบคุม ทำให้ทารกเกิดความมั่นคงทางกาย

นอกจากนั้นแล้วความเป็นพ่อเป็นแม่ยังเป็นตัวแบบต่อการเรียนรู้บทบาททางเพศของเด็ก ทำให้เด็กเจริญเติบโตด้วยความมั่นคงทางกายและทางจิตใจ ส่งผลให้เกิดพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม เป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ในอนาคต

การประกอบอาชีพ

การมีอาชีพเป็นเครื่องแสดงว่าบุคคลได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ทางวุฒิภาวะ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ดังนั้นการวางรากฐานชีวิตในอนาคตจึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

การมีอาชีพทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ มีศรัทธาในตนเอง และมีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์ของบุคคล ทำให้บุคคลมีรายได้เป็นของตนเอง มีความสามารถในการคุ้มครองดูแลตนเองและผู้อยู่ใต้ปกครอง และรู้สึกว่าคุณมีความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวทางในการเลือกอาชีพของคนมีหลายวิธี ดังนี้ คือ

1. แนวคิดที่เน้นความแตกต่างในตัวบุคคล (Differentialist)

โดยอุดมการณ์บุคคลมักจะเลือกอาชีพตามความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพ แต่บางครั้งความแตกต่างของบุคคลก็เป็นอุปสรรคต่อการเลือกอาชีพได้ เช่น เพศ ชั้นทางสังคม ความใกล้ชิดกับงานอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โชคหรือโอกาส เหล่านี้ทำให้บุคคลไม่สามารถเลือกประกอบอาชีพตามที่ตนต้องการได้

บุคคลที่มีความสามารถในการทำงานได้ประสบความสำเร็จนั้น ตามแนวคิดของ Frank Parsons (1969) กล่าวว่า บุคคลจะต้องมีหลักการเลือกตามขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ตนเอง การสำรวจตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด ความสามารถทางสติปัญญา และบุคลิกภาพ

2. การวิเคราะห์อาชีพ การค้นหาความรู้ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

3. การตัดสินใจเลือกอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของบุคคล

เมื่อบุคคลได้เลือกอาชีพตามที่ตนสนใจ และมีความสามารถที่จะทำได้ ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน

2. แนวคิดที่เน้นว่าอาชีพเป็นพัฒนาการ (Developmentalists)

การเลือกอาชีพของบุคคลมักจะมีส่วนสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม แวดล้อมเสมอ Ginsberg (1972) กล่าวว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นในวัยเด็กและดำเนินอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนไปสู่การเลือกอาชีพที่ตรงกับความเป็นจริงในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งพัฒนาการด้านอาชีพนี้จะมีอิทธิพลของบุคคลอื่น สถานะของพ่อแม่ พฤติกรรมอาชีพ ร่วมอยู่ด้วย

Super (1953 อ้างถึงใน Perlmutter et al., 1988) ได้เสนอแนะพัฒนาการทางอาชีพไว้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแนวคิดเกี่ยวกับงาน (crystallization stage) 14-18 ปี เด็กวัยรุ่นจะมีแนวคิดกว้างๆ เกี่ยวกับงานอาชีพที่สนใจ แต่ยังไม่ตรงกับ

ความเป็นจริง ในระยะนี้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับอาชีพกำลังพัฒนาขึ้น เด็กจะยังไม่รู้ว่างานอาชีพดังกล่าวเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง

2. การเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification stage) 18-21 ปี บุคคลจะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่สนใจเฉพาะอย่างมากขึ้น มีการตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตรงกับความเป็นจริง

3. การฝึกฝนและการเริ่มงานขั้นแรก (Implementation stage) 21-22 ปี บุคคลเริ่มรับผิดชอบงานเป็นครั้งแรก มุ่งหวังความก้าวหน้าและพร้อมจะเปลี่ยนงานถ้ามีโอกาสก้าวหน้ามากขึ้น

4. การตกลงเลือกอาชีพอย่างถาวร (Stabilization stage) 25 ปี บุคคลจะวางหลักฐานที่มั่นคงในสาขาวิชาที่เลือกแล้ว

5. การทำงานที่เลือกแล้วให้ก้าวหน้าต่อไป (Consolidation stage) 35 ปี บุคคลจะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีประสบการณ์สูง มีความสามารถ มีรายได้ที่มั่นคง ขั้นตอนนี้จะคงอยู่จนถึงเกษียณอายุ

การเลือกกลุ่มสังคม

สังคมคาดหวังให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือไม่สัมพันธ์กับผู้ใด ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องสร้างความผูกพันต่อสังคม โดยมีเพื่อนเป็น ผู้เข้ามามีบทบาท เพื่อมิให้บุคคลต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว การมีเพื่อนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มักเป็นการการคบหาเพื่อความสุขทางใจ ก่อให้เกิดความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การที่บุคคลมีกลุ่มสังคม ทำให้บุคคลเกิดความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่มั่นคง เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง มีตรรกภาพที่แน่นแฟ้นจะเกิดขึ้นจากความซื่อซึ้งในการสนับสนุน และความผูกพันรักใคร่ของเพื่อน มักจะเกิดขึ้นช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเพื่อนเหล่านี้จะมีเพียงไม่กี่คน และถือว่าเป็นเพื่อนสนิทหรือเพื่อนตาย กลุ่มคนที่บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเลือกคบเป็นเพื่อน คือ บุคคลที่มีวัยใกล้เคียงกัน เมื่อบุคคลได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนกลุ่มที่ตนพอใจจะเกิดผลต่อบุคคล คือ ช่วยแบ่งเบาความเครียด เช่น จะคอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เมื่อบุคคลมีความสุข ปราศจากความเครียด มีเพื่อนที่คอยให้กำลังใจ ก็จะสามารถปฏิบัติภารกิจด้วยความราบรื่น กล่าวได้ว่า การเลือกกลุ่มสังคมซึ่งเป็นงานพัฒนาการอันหนึ่งในช่วงชีวิตของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบคุณภาพชีวิตของบุคคลในวัยนี้

จากแนวคิดเกี่ยวกับงานพัฒนาการทั้ง 4 ที่กล่าวมา ได้แสดงให้เห็นถึงภาวะความรับผิดชอบที่สังคมได้มอบหมายให้แก่บุคคลวัยนี้อย่างมาก และหากบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นสามารถเผชิญกับปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ประสบความสำเร็จในการเลือกคู่ครอง การแต่งงาน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการเลือกกลุ่มสังคม จะส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มองเห็นว่าตนเองมีคุณค่า มองโลกในแง่ดี มุ่งที่จะทำงานเพื่อก้าวไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น สังคมที่ประกอบด้วยบุคคลลักษณะนี้จะมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม บุคคลจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีพัฒนาการสมวัย และส่งผลต่อพัฒนาการของชีวิตในช่วงวัยกลางคนและวัยสูงอายุต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction)

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิตในทัศนะของ Poitrenaud (1980) ประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ชีวิตการทำงาน (Professional Life) บุคคลต้องมีความพอใจในงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน
2. ความรู้สึกทางอารมณ์ (Sentimental Life) เช่น มีความพอใจในเรื่องของความรัก
3. ชีวิตครอบครัว (Family Life) หมายถึงมีความพอใจในความสัมพันธ์ของตนกับคู่ชีวิตหรือญาติสนิท

4. ชีวิตสังคม (Social Life) มีความพอใจกับกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เช่น การเข้าร่วมองค์การต่างๆ ทางการเมือง ศาสนา หรือองค์การอาสาสมัครต่างๆ

5. การใช้เวลาว่าง (Leisure Activities) มีความพอใจกับกิจกรรมต่างๆ ที่สนใจ เช่น งานอดิเรก หรือกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน เช่น การไปชมภาพยนตร์ การเล่นเกมกีฬาต่างๆ เป็นต้น

Jackle (1974) กล่าวถึงความพึงพอใจในชีวิตว่าเป็นความรู้สึกยินดีต่อชีวิตของแต่ละคนที่ได้รับจากการมีกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่แต่ละคนรับรู้ว่าเป็นชีวิตของเขามีความหมาย สามารถที่จะพัฒนาชีวิตต่อไปได้ ความรู้สึกพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ กล่าวโดยสรุป ก็คือ ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ความสุข หรือการมีทัศนคติที่ดีของบุคคลต่อการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

Byrne (1985) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตไว้ว่า เป็นการประสบความสำเร็จทางด้านสังคม ความสุขทางใจ รวมถึงความสุขในการดำเนินชีวิต มีความกระตือรือร้นให้ไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีสุขภาพกายและจิตดี มีมโนทัศน์ในทางบวก และมีอารมณ์ดี

สำหรับการศึกษาค้างนี้จะเน้นแนวคิดของ Neugarten et al. (1961) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้น หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้นต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความพึงพอใจในด้านร่างกาย (Physical) หมายถึง มีความพึงพอใจกับสุขภาพอนามัยของตนเองที่เป็นอยู่ รวมถึงการที่สามารถรับประทานอาหาร การพักผ่อน และการออกกำลังกาย

2. ความพึงพอใจในด้านอารมณ์ (Mood) หมายถึง ความรู้สึกที่มีความสุขมีอึดมโนทัศน์ทางบวก มีอารมณ์ดี มีความพึงพอใจในเรื่องของความรัก มีสุขภาพจิตดี

3. มีความพึงพอใจในด้านสังคม (Social) หมายถึง ความพึงพอใจในบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตน รวมถึงสภาพความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม เช่น ความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน และ

สมาคมต่างๆ ที่ตนเป็นสมาชิก นอกจากนี้ยังรวมไปถึงความพึงพอใจในกิจกรรมต่างๆ และการใช้เวลาว่างของตนที่มีอยู่

4. ความพึงพอใจในด้านเศรษฐกิจ คือ (Economic) หมายถึง ความพึงพอใจในสถานภาพทางเศรษฐกิจของตน ได้แก่ รายได้ และการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

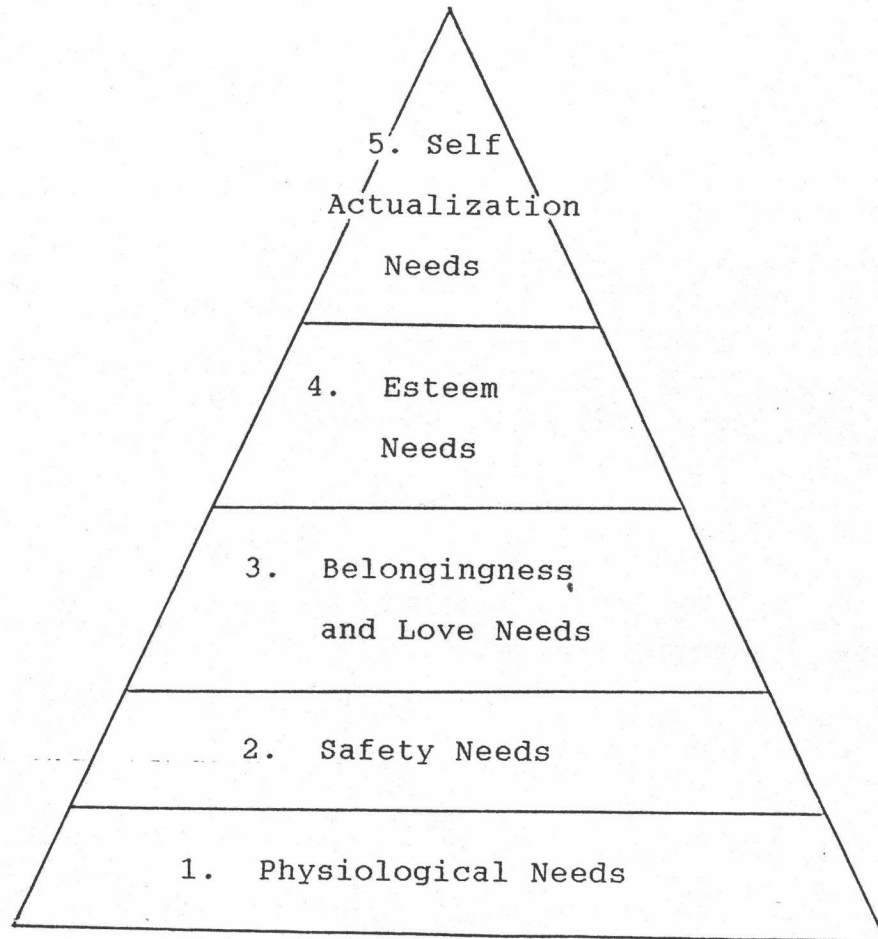
ความพึงพอใจในชีวิตเป็นความรู้สึกภายในตัวบุคคลที่มีต่อสภาพที่เป็นอยู่หรือเผชิญอยู่ ความพึงพอใจในชีวิตของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในสภาวะการณเดียวกันก็ตาม ความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลอาจมีได้ทั้งทางบวกและทางลบ ดังที่ Shelly (1975) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก 2 แบบ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวก เป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้มีความสุข

1. แนวคิดของ Maslow (1970 อ้างถึงใน Hjelle and Ziegler, 1985) หรือ Maslow's Needs of Gratification ได้เสนอความคิดว่าความพึงพอใจของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการในขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ได้รับการตอบสนองโดยที่ความต้องการขั้นพื้นฐานในระดับต่ำกว่า (Lower Being Needs) ต้องได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอก่อน จึงจะเกิดความพึงพอใจในระดับสูงขึ้นไป (Higher Being Needs)

Maslow ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์ตามทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการอยู่เสมอ และเป็นการยากที่มนุษย์จะมีความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้น เมื่อความปรารถนาอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็จะมีความปรารถนาอื่นเข้ามาแทนที่ และจะเป็นเช่นนี้เรื่อยไป

ทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation)

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ในแนวคิดของ Maslow สามารถเรียงตามลำดับขั้นตอนจากขั้นต่ำไปสู่ความต้องการขั้นสูงขั้นไปได้ ดังนี้

ภาพแสดงลำดับขั้นความต้องการตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow จาก Hjelle and Ziegler (1985)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs)
4. ความต้องการเห็นคุณค่าในตนเอง (Esteem Needs)

5. ความต้องการมีสัจการแห่งตน (Self-Actualization Needs)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ช่วยในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะรับสัมผัส แรงขับเหล่านี้จะสัมพันธ์โดยตรงกับความอยู่รอดของชีวิต ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นสูงต่อไป หากบุคคลประสบความล้มเหลวในการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานนี้จะไม่มีความกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไปได้

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการให้ช่วยปกป้องให้รอดพ้นอันตรายทั้งปวง ความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและเด็กเล็ก ๆ เพราะเขาต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ประสบการณ์และการเรียนรู้จะทำให้ความรู้สึกกลัวหมดไป

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองในสองขั้นแรกอย่างเพียงพอแล้ว บุคคลจะมีความรู้สึกต้องการความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น ความรักมิใช่มุ่งเน้นแต่เรื่องทางเพศ หากเป็นความสามารถในการให้ความรักต่อผู้อื่น และสามารถรับความรักจากผู้อื่นได้ ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณค่า บุคคลที่ขาดความรักจะเกิดความคับข้องใจ และเกิดปัญหาในการปรับตัวในภายหลัง

4. ความต้องการเห็นคุณค่าในตนเอง (Esteem Needs) เมื่อบุคคลสามารถรับความรักและให้ความรักแก่บุคคลอื่นได้แล้ว ย่อมนำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเอง และได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่น (esteem from others) ซึ่งหมายถึงความต้องการมีเกียรติยศ ได้รับความสนใจ ได้รับการยกย่องชมเชย ความนับถือตนเอง (Self respect) มีความเชื่อมั่นในตน มีความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ในทางตรงข้าม หากบุคคลมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าจะเกิดความรู้สึกอ่อนแอและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้

5. ความต้องการมีสิ่งจําเองแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะบรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของเขา บุคคลซึ่งประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดจะใช้พลังอย่างเต็มที่ในการทำงาน และทำพฤติกรรมที่ตรงกับความสามารถของเขา

เมื่อความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ขั้นตอน ได้รับการตอบสนอง ตามทฤษฎีของ Maslow แล้ว บุคคลก็จะเกิดความพึงพอใจในชีวิต

2. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Neugarten et al. (1961) Neugarten กล่าวว่าความพึงพอใจในชีวิตเป็นส่วนประกอบทางด้านจิตใจที่จะนำไปสู่ความเป็นดี อยู่ดี ซึ่งบุคคลที่จะมีความพึงพอใจในชีวิตจะมีลักษณะที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ

1. การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Zest for life) หมายถึง การมีความสุขในการทำกิจวัตรประจำวัน มีความกระตือรือร้น มีการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม มีการติดต่อสังสรรค์กับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่

2. มีความตั้งใจและความมุ่งหมายสู่ความสำเร็จในชีวิต (Resolution and fertitude) หมายถึง มีความตั้งใจจะต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ในชีวิต โดยไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในอดีตและมองว่าปัญหาเหล่านั้นเป็นประสบการณ์ที่ให้ประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตต่อไป

3. ความรู้สึกระบบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (Achieved goals) หมายถึง ความรู้สึกว่าได้บรรลุตามเป้าหมาย หรือความต้องการที่ตั้งไว้แล้ว

4. มีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวก (Positive self-concept) หมายถึง การรับรู้ว่าคุณภาพจิตดี ได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุดในปัจจุบัน และทำดีกว่าในอดีต มีความรู้สึกว่าร่างกายยังแข็งแรง พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้

5. มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน (Mood tone) มีอารมณ์ดี มีการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสุข เช่น การยิ้ม การหัวเราะ มีความพอใจที่จะติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ และไม่รู้สึกละแฉง

เครื่องมือที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของ Neugarten et al. เรียกว่า ดัชนีบ่งชี้ความพึงพอใจในชีวิตชนิด เอ (Life Satisfaction Index A) และดัชนีบ่งชี้ความพึงพอใจในชีวิตชนิด บี (Life Satisfaction Index B) แบบวัดทั้งสองชนิดนี้จะแยกกันใช้ หรือใช้ร่วมกันก็ได้ แบบวัดนี้มีผู้นิยมใช้กันแพร่หลายในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ เช่น Edward and Klemmack (1973), Larson (1975) ส่วน Morganti et al. (1988) ได้นำดัชนีบ่งชี้ความพึงพอใจในชีวิตชนิด เอ มาใช้ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 14-80 ปีขึ้นไป ในประเทศไทย สาลิกา ใควบุงาม (2533) ได้นำแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของ Neugarten ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยโดย ดร.ศรีเรณ แก้วกวาง (2527 อ้างถึงใน สาลิกา ใควบุงาม, 2533) มาวัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้ใหญ่ตอนกลางในกรุงเทพมหานคร

3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Campbell (1976)

Campbell ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนอเมริกา แนวคิดเกี่ยวกับการมีความสุขของเขาเกิดจากทฤษฎีบุคคลได้เปรียบเทียบการรับรู้ในสถานภาพปัจจุบันกับสิ่งที่บุคคลคาดหวัง หากบุคคลได้รับผลตามที่คาดหวังก็จะเกิดความพึงพอใจ ถ้าบุคคลไม่ได้รับผลตามที่คาดหวังก็จะเกิดความไม่พึงพอใจ และถ้ามีความพึงพอใจมากก็เรียกว่า ความรู้สึกมีความสุข (Sense of well-being)

4. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Flanagan (1978)

Flanagan ได้รวบรวมองค์ประกอบที่คนอเมริกันคิดว่าเป็นความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของพวกเขาจากกลุ่มตัวอย่างประมาณ 3,000 คน ได้เหตุการณ์ทั้งสิ้น 6,500 เหตุการณ์ จำแนกเป็นความพึงพอใจในชีวิต 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกายและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต

1.1 การมีความสุขในชีวิตด้วยความพร้อมทางวัตถุ และการประกันความปลอดภัย ได้แก่ การมีอาหาร มีที่อยู่อาศัย มีทรัพย์สินเงินทอง

1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความสุขจากการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ไม่ติดยาเสพติดหรือสารเสพติดอื่นๆ ได้รับการรักษาและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

2. สัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น

2.1 สัมพันธ์ภาพกับคู่สมรสหรือคู่รัก ได้แก่ การแต่งงานหรือการมีคู่รักรวมถึงการมีมิตรภาพ และความเป็นเพื่อนให้แก่กันและกัน มีความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน การรู้คุณค่าของฝ่ายตรงข้าม การยอมสละหรืออุทิศสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อคนที่รัก

2.2 การมีบุตรและได้เลี้ยงดูบุตรหลาน ได้แก่ การมีบทบาทของบิดา มารดา การมีบุตรหลาน ความสัมพันธ์ที่รวมไปถึงการเฝ้าดูการเจริญเติบโตของเด็กๆ การใช้เวลาอยู่กับบุตรหลานรวมถึงการเป็นแม่แบบ การแนะนำช่วยเหลือและการเรียนรู้จากบุตรหลานด้วย

2.3 สัมพันธ์ภาพกับบิดา มารดา และบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว ได้แก่ การมีบิดา มารดา รวมทั้งสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว การได้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกัน เช่น การเยี่ยมเยียน การช่วยแบ่งเบาภาระ รวมทั้งการมีความเข้าใจและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 สัมพันธ์ภาพกับเพื่อน ได้แก่ การมีเพื่อนสนิทที่มีความสนใจต่อสิ่งเดียวกัน การให้ความรัก ความไว้วางใจ การช่วยเหลือสนับสนุน และการเป็นผู้นำที่ดี

3. กิจกรรมในสังคมหรือชุมชน

3.1 กิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมบุคคลอื่น ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัคร หรือการให้ความช่วยเหลือที่กระทำเป็นการส่วนตัว

3.2 กิจกรรมในท้องถิ่นและในหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีอิสระในความคิดเห็นการเมือง สังคมและการนับถือศาสนา

4. การพัฒนาตนเองและความสมหวังในงาน

4.1 การพัฒนาด้านสติปัญญา ได้แก่ การเรียนรู้ การเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษา การมีความสามารถในการแก้ปัญหา และการเข้าใจชีวิตมากขึ้น

4.2 การวางแผนชีวิตและความเข้าใจในตนเอง ได้แก่ การมีวุฒิภาวะสูงขึ้น สามารถสร้างหลักการเบื้องต้นสำหรับชีวิตของตนได้ การพัฒนาตนเอง การตัดสินใจและวางแผน การทำกิจกรรมในชีวิต ตลอดจนบทบาทของตนเอง

4.3 การงานอาชีพ ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในการทำงาน มีความสามารถที่ทำงานประสบความสำเร็จ การเรียนรู้ จดจำและปฏิบัติงานด้วยความสนใจ

4.4 การแสดงความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ เช่น ดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์

5. การมีสันทนาการ

5.1 การเข้าสังคม ได้แก่ การร่วมงานสนุกสนานกับเพื่อนบ้าน การพบปะกับบุคคลใหม่ๆ การเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรของสังคม

5.2 การได้รับความบันเทิง ได้แก่ การดูภาพยนตร์ การอ่านหนังสือ หรือการดูกีฬา

5.3 การมีสันทนาการโดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ ได้แก่ การเล่นกีฬา การล่าสัตว์ การเล่นเกมต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบทั้ง 15 หัวข้อ ให้ผู้ตอบตอบคำถามเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งจะถามถึงความคาดหวังต่อองค์ประกอบเหล่านั้นว่ามีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลมากหรือน้อย ส่วนที่สองจะถามถึงการตอบสนองหรือการได้รับผลตามความคาดหวังว่าได้รับมากหรือน้อย

Burckhardt (1985) ได้นำแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตตามแนวของ Campbell (1976) และ Flanagan (1978) มาวัดคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคข้ออักเสบ ส่วนในประเทศไทย ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ (2530) ก็ได้นำมาทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตกับการรับรู้ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคข้ออักเสบ

5. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ Ferrans and Powers (1985)

Ferrans and Powers ได้สร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตที่ประกอบด้วย 2 หมวด คือ ความพอใจ (Domain Satisfaction) และหมวดความสำคัญ (Domain Importance) ในแต่ละหมวดประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพและหน้าที่ ได้แก่ สุขภาพ การดูแลสุขภาพ ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และครอบครัว เป็นต้น
2. ด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพื่อน การสนับสนุนทางจิตใจและฐานะทางการเงิน
3. ด้านจิตใจ ได้แก่ ความสงบสุขของจิต ความพอใจ และจุดมุ่งหมายในชีวิต
4. ด้านครอบครัว ได้แก่ สุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ความสุขในครอบครัว

ทัศนีย์ จินางกูร (2530) ได้นำแนวคิดนี้มาใช้วัดคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไตล้มเหลวเรื้อรังที่รักษาด้วยการล้างช่องท้องแบบถาวร

จากแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของทั้ง 5 กลุ่มพบว่า มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงและส่วนที่แตกต่างกัน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Neugarten et al. (1961) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อีกทั้งข้อคำถามยังมีความง่ายในการตอบมีจำนวนข้อที่พอเหมาะในการทำวิจัยอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพศ

ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

Spreitzer and Snyder (1974) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลในวัยผู้ใหญ่จำนวน 413 คน เป็นเพศหญิง 191 คน เป็น

เพศชาย 222 คน อายุระหว่าง 18 ปี - 65 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงต้นของชีวิต คือ ช่วงอายุระหว่าง 18-65 ปี เพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศชาย แต่เมื่อมีอายุมากขึ้น คือ ช่วงอายุระหว่าง 65 ปี - 70 ปี พบว่าเพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศหญิง ในการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ

Morganti et al. (1988) ซึ่งทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิต อึดมโนทัศน์ และความเชื่อในอัตลิต ในกลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 14-80 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยแบ่งออกเป็น 6 ช่วงอายุ ช่วงอายุแรกระหว่าง 14-16 ปี เป็นตัวแทนของกลุ่มวัยรุ่น ช่วงอายุระหว่าง 25-34 ปี เป็นตัวแทนของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ช่วงอายุระหว่าง 45-54 ปี เป็นตัวแทนวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และอีก 3 กลุ่ม คือ ช่วงอายุ 60-80 ปีขึ้นไป เป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ตอนปลายหรือผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่าในกลุ่มตัวแทนวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศชาย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรเพศมาร่วมในการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตว่า เพศชายและเพศหญิงจะมีปฏิกริยาร่วมกับความแตกต่างของช่วงอายุ และมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันหรือไม่ และในลักษณะอย่างไร

อายุ

ได้มีการศึกษาวิจัยในหัวข้อดังกล่าวไว้ดังนี้

Morganti et al. (1988) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิต อึดมโนทัศน์ และความเชื่อในอัตลิต ของกลุ่มตัวอย่าง อายุระหว่าง 14-16 ปี เป็นตัวแทนของกลุ่มวัยรุ่น อายุระหว่าง 25-34 ปี เป็นตัวแทนวัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 45-54 ปี เป็นตัวแทนวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีความพึงพอใจในชีวิต อึดมโนทัศน์ และความเชื่อในอัตลิต ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น

Palmore and Luikart (1972) ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 45-59 ปี ซึ่งเป็นวัยกลางคนตอนต้น กับกลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 60-69 ปี ซึ่งเป็นวัยกลางคนตอนปลายเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต พบว่ากลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 45-59 ปี มีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าบุคคลในช่วงอายุ 60-69 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Campbell et al. (1976) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรทางสังคมกับความพึงพอใจในชีวิต ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,164 คน อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง พบว่าความพึงพอใจในชีวิตจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยเท่านั้น เมื่ออายุมากขึ้น อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงนำตัวแปรอายุมาทำการศึกษาด้วยว่า ความแตกต่างช่วงอายุ และปฏิภริยาร่วมระหว่างช่วงอายุ กับตัวแปร เพศ สถานภาพของการสมรส ระดับการศึกษา และระดับรายได้ จะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันหรือไม่ และในลักษณะอย่างไร

สถานภาพของการสมรส

ได้มีการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

Campbell (1976) ได้เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มบุคคลอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่แต่งงานแล้ว และที่เป็นโสด พบว่า กลุ่มคนโสดจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่ากลุ่มที่แต่งงานแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ Cameron (1975) ที่เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มคนโสดกับกลุ่มคนที่แต่งงานแล้ว พบว่า คนโสดจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าคนที่แต่งงานแล้ว

Campbell ยังพบอีกว่า ในกลุ่มตัวอย่างหญิงโสดจะมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างจากกลุ่มชายโสด ในกลุ่มตัวอย่างหญิงที่แต่งงานแล้วจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าชายที่แต่งงานแล้ว ในกลุ่มตัวอย่างชายโสดจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าชายที่แต่งงานแล้ว

Kutner et al. (1956) Pilrblad and Adam (1972) (อ้างถึงใน Larson, 1978) รายงานผลการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มคนโสด กับกลุ่มคนที่แต่งงานแล้ว พบว่าไม่แตกต่างกัน

Uma (1986) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเพศกับอาชีพว่าจะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตต่างกันหรือไม่ จากกลุ่มตัวอย่างชาย และหญิง ที่แต่งงานและมีงานทำ จำนวน 166 คน หญิงประกอบวิชาชีพ 100 คน ชายประกอบวิชาชีพ 120 คน หญิงไม่ใช้วิชาชีพ 66 คน ชายไม่ใช้วิชาชีพ 46 คน ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศแล้วพบว่าทั้งหญิงและชายที่มีงานทำมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอาชีพแล้วพบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ไม่ประกอบวิชาชีพ

ในการศึกษาครั้งนี้จึงนำตัวแปรสถานภาพของการสมรสมาทำการศึกษาด้วยว่าปฏิกิริยาร่วมระหว่างกลุ่มคนโสด กับกลุ่มคนที่แต่งงานแล้วกับความแตกต่างของช่วงอายุ จะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันหรือไม่และในลักษณะอย่างไร

ระดับการศึกษา

ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

Clark and Anderson (1967 อ้างถึงใน Larson 1978) รายงานผลการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ที่มีระดับการศึกษานกลาง มีความพึงพอใจในชีวิตสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cameron (1975) ซึ่งทำการศึกษาอารมณ์และปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเป็นสุข จากกลุ่มตัวอย่างอายุ 4-99 ปี ในสถานที่ต่างๆ จำนวน 6,452 คน ในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยสรุปว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีความพึงพอใจในชีวิต มีอารมณ์ และความรู้สึกเป็นสุขมากกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

แต่ Larson (1978) ได้ทำการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตในรอบ 30 ปี ของสหรัฐอเมริกา พบว่างานวิจัยของ Edwards and Klemmack (1973), Larson (1975) นำตัวแปรระดับการศึกษามาหาความ

สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต พบว่าระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรระดับการศึกษามาศึกษาด้วยว่าปฏิภริยาร่วมระหว่างช่วงอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันหรือไม่ และในลักษณะอย่างไร

รายได้

ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

Cameron (1975) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอายุ 4-99 ปี จำนวน 6,452 คน ในสหรัฐอเมริกา พบว่า บุคคลที่มีรายได้สูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าบุคคลที่มีรายได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Larson (1975 และ Palmore and Luikart 1972 อ้างถึงใน Larson 1978)

Chatfield (1977) ได้ทำการศึกษากลุ่มผู้เกษียณอายุในโคลัมเบียรัฐโอไฮโอ จำนวน 2,500 คน เกี่ยวกับรายได้และบทบาทในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า รายได้ที่ลดลงหลังเกษียณส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุผู้เกษียณที่รายได้น้อยจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าผู้เกษียณอายุที่มีรายได้จากทางอื่น เช่น งานพิเศษ เป็นต้น

Sears (1977) ได้ศึกษากลุ่มบุคคลปัญญาเลิศ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของ Terman พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกลุ่มบุคคลปัญญาเลิศที่มีรายได้แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง มีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้น้อย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรรายได้มาศึกษาด้วยว่าปฏิภริยาร่วมระหว่างช่วงอายุกับกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้แตกต่างกัน จะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันหรือไม่ และในลักษณะอย่างไร

สรุป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะนำตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพของการสมรส ระดับการศึกษา และระดับรายได้มาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ และตัวแปรคัดสรรต่อไปนี้ คือ เพศ สถานภาพของการสมรส ระดับการศึกษา และระดับรายได้ ที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว ในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานครที่มีอายุมากกว่า จะมีความพึงพอใจชีวิตสูงกว่าบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีอายุน้อยกว่า

สมมติฐานที่ 2 บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานครที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน เพศหญิงจะมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศชาย

สมมติฐานที่ 3 บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานครที่มีช่วงอายุแตกต่างกันและมีสถานภาพสมรส จะมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพโสด

สมมติฐานที่ 4 บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานครที่มีช่วงอายุแตกต่างกันและมีระดับการศึกษาสูงกว่า จะมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

สมมติฐานที่ 5 บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานคร ที่มีช่วงอายุแตกต่างกันและมีระดับรายได้สูงกว่า จะมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าบุคคลที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุระหว่าง 22-40 ปี ที่ทำงานแล้ว ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยจะควบคุมตัวแปรในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเฉพาะบุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเท่านั้น

1.2 บุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีสถานภาพหม้ายจากการเสียชีวิตของคู่สมรส-หย่า หรือแยกกันอยู่ จะไม่นำมาศึกษา เนื่องจากตัวแปรหม้าย-หย่า-แยกกันอยู่ จะมีผลกระทบ ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลต่ำลง (Campbell, 1976)

1.3 บุคคลวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่อ่าน และ/หรือ เขียนหนังสือไม่ออก จะไม่นำมาร่วมในการศึกษา เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องใช้แบบสอบถามที่ผู้ตอบต้องเป็นผู้อ่านและเขียนคำตอบตามความคิดเห็นด้วยตนเอง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

- เพศ
- อายุ
- สถานภาพของการสมรส
- ระดับการศึกษา
- ระดับรายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

- ความพึงพอใจในชีวิต ในรูปของคะแนน ซึ่งได้มาจากแบบวัด ความพึงพอใจในชีวิตดัชนีบ่งชี้เอ (Life Satisfaction Index A) ของ Neugarten et al. (1961)

คำจำกัดความ

ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกยินดีต่อการมีชีวิตอยู่ ในการศึกษารั้งนี้ใช้นิยามตามความหมายของ Neugarten et al. (1961) ซึ่งอธิบายความพึงพอใจในชีวิตไว้ดังนี้คือ เป็นความรู้สึกสุขใจ ความรู้สึกอึดอัดใจในคน ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ความรู้สึกพอใจในงาน การทำใจยอมรับได้ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิตที่ผ่านมา มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มองชีวิตของตนเอง มองชีวิตของผู้อื่น มองสังคมและโลกในแง่ดี

บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น หมายถึงบุคคลที่มีอายุระหว่าง 22-40 ปี ที่ทำงานแล้วในหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และ/หรือบริษัทเอกชน ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็น 3 ช่วงอายุ (Levinson, 1987 อ้างถึงใน Perlmutter et al., 1988) ดังนี้ คือ

- ก. ช่วงอายุ 22-28 ปี
- ข. ช่วงอายุ 28-33 ปี
- ค. ช่วงอายุ 33-40 ปี

เพศ หมายถึง บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานคร ทั้งเพศชาย และเพศหญิง

สถานภาพของการสมรส หมายถึง สถานภาพของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มโสด และกลุ่มสมรส

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิสูงสุดทางการศึกษาของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็น 4 ระดับ คือ

- ก. ประถมศึกษา
- ข. มัธยมศึกษา และ/หรือ ปวช.

ค. อนุปริญญา และ/หรือ ปวส.

ง. ปริญญาตรี และสูงกว่า

ระดับรายได้ หมายถึง รายได้ต่อเดือนของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็น 3 ระดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2533) ดังนี้

ก. รายได้สูง หมายถึง รายได้ตั้งแต่ 15,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ข. รายได้ระดับปานกลาง หมายถึง รายได้ระหว่าง 6,001-15,000 บาทต่อเดือน

ค. รายได้ต่ำ หมายถึง รายได้ไม่เกิน 6,000 บาทต่อเดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อจะได้ทราบความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อจะได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างอายุและเพศ สถานภาพของการสมรส ระดับการศึกษา และระดับรายได้ ที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อให้บุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตของตนได้
4. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวในครั้งต่อไป